

Onderzoek naar bedreiging en geweld

Onder politiebegeleiding naar de rechtbank

Het aantal bedreigingen in het notariaat is toegenomen. 47 procent van de (kandidaat-)notarissen zegt weleens bedreigd te zijn. In 2016 was dit nog 42 procent. Dat blijkt uit onderzoek dat de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) onder haar leden hield. Uit het onderzoek kwamen ook twee duidelijke kritiekpunten naar voren: anoniem willen melden bij de FIU en een hogere drempel voor het doen van een tuchtklacht.

Ruud Marres

TEKST Jessica Hendriks | BEELD Truus van Gog

Stel, je moet elke ochtend onder je auto kijken of er geen bom zit. Of je hebt beveiliging nodig om voor een boedelzaak naar de rechtbank te gaan. En wat als je wordt gestalkt via e-mail, WhatsApp of buiten kantoor? Het lijkt als notaris een ver-van-je-bedshow, maar het gebeurt! Bijna de helft van de (kandidaat-)notarissen is weleens bedreigd geweest. Dat blijkt uit een onderzoek dat de KNB eerder dit jaar onder haar leden hield. 859 (Kandidaat-)notarissen deden daaraan mee. 20 Procent van de deelnemers heeft zelfs het afgelopen jaar nog iets meegemaakt. Zo ook kandidaat-notaris Jasper Nobel. 'Ik doe veel boedelafhandelingen. Daar gaat het er niet altijd vriendelijk aan toe. In één zaak moest ik zelfs met beveiliging naar de rechtbank. Een van de broers had mij verteld dat de andere broer een wapen had. Dat was nu net de broer die mij had bedreigd. Dat doet je dan wel wat, vooral als je daar zit met drie agenten achter je.' Ook notaris Ruud Marres maakt ongewenst gedrag mee in de praktijk. 'Boosheid, schelden, dreigen, intimidatie. Als ik na onderzoek besluit dat ik een bv niet op ga richten, zijn mensen niet blij. Soms zijn ze dreigend naar mij, soms naar de receptioniste. Ze willen niet weg uit de wachtkamer of maken

een afspraak onder een andere naam om zo toch nog even hun zegje te kunnen doen.'

E-MAILS MIDDEN IN DE NACHT

Het meest voorkomende geweld is verbaal geweld. 57 Procent van de ondervraagden die zegt bedreigd te zijn, heeft daarmee te maken. 20 Procent heeft last van schriftelijk geweld per e-mail, 12 procent via de post en 4 procent via social media. 'Ik zit al twintig jaar in het notariaat en heb het idee dat sinds de komst van e-mail de deksel van de put is gelicht', zegt Nobel. 'Ik krijg soms e-mails midden in de nacht, meerdere achter elkaar en met zinnen die niet worden afgemaakt. Mensen die in de afwikkeling van een nalatenschap zitten, zijn daar vaak dag en nacht mee bezig. Soms komen er middelen als drank en drugs bij kijken of zijn mensen verward. Door e-mail en whatsapp spuien ze alles wat in hun hoofd naar boven komt. Iets wat vroeger minder was vanwege de drempel om de telefoon te pakken, een brief te schrijven of langs de notaris te gaan.' In 2016 deed de KNB ook al onderzoek naar bedreiging en geweld in het notariaat. Het percentage dreigingen via post of e-mail verschilt niet erg met dat onderzoek. Wel is het aantal dreigingen via social media verdubbeld.

KOPJE KOFFIE

Zo'n 7,5 procent geeft aan fysiek geweld te hebben ervaren. Dat was in 2016 nog 6 procent. Van alle deelnemers zegt 17,5 procent weleens bedreigd te zijn met fysiek geweld. Dit kan een dreiging van een wapen of de dood zijn, maar ook dreiging met de dood van naasten komt voor. Anonieme (kandidaat-)notarissen vertellen in het onderzoek daardoor niet meer in de avond te passeren en besprekingen buiten kantoor niet alleen te doen. Sommige kantoren hebben geïnvesteerd in beveiliging. Maar dit percentage is niet groot: 3,5 procent van de bedreigde (kandidaat-)notarissen deed dit. Ook notaris Minke Stigter is na het meemaken van bedreigingen voorzichtig met de klanten die zij aanneemt. Zij ontvangt in de avonduren alleen 'veilige' klanten voor bijvoorbeeld een samenlevingscontract. 'Op de beroepsopleiding leerde je destijds dat je dan een kopje koffie om kon gooien om af te leiden, maar dat werkt nu niet meer.' Maar de meest dreigende situatie die Stigter meemaakte, kwam niet van klanten, maar van de opsporingsdiensten. 'Twintig jaar geleden maakte ik als jonge kandidaat-notaris een inval van de FIOD mee. Met veel machtsvertoon kwamen ze onderzoek doen. Mijn baas werd toen gearresteerd. Tot die tijd voelde ik mij onderdeel van de rechtstaat, maar door

Minke Stigter

Jasper Nobel

‘Door e-mail en WhatsApp spuien ze alles wat in hun hoofd naar boven komt’

deze ervaring had ik het gevoel dat die rechtstaat zich tegen mij keerde’, aldus Stigter.

FINANCIËLE ONDERBOUWING

Stigter is heel voorzichtig met het aannemen van zaken. ‘Ik doe geen commercieel vastgoed en ga niet met buitenlandse cliënten in zee. Als eenpitter ben ik daar gewoon niet genoeg voor uitgerust. Het risico is mij te groot. Dat is nu gewoon kantoorbeleid. Ook heb ik een afspraak met het advocatenkantoor naast mij. Als er dreiging is, kan ik altijd een sterke man erbij roepen. Wij hebben alleen maar vrouwen op kantoor.’ Marres neemt moeilijke zaken wel aan, maar is heel alert op vreemde dingen. ‘Je moet veel cliëntonderzoek verrichten. Ik vraag door en door totdat ik ervan overtuigd ben dat alles goed is. Als ik geen duidelijk beeld heb, zeg ik dat. Ik vraag dan om extra informatie of stukken zoals een financiële onderbouwing. Het komt voor dat de conclusie is: ik doe het niet. Ik weiger mijn dienst. Daar zijn ze niet altijd blij mee en dat laten ze merken. Er ontstaat dan weleens een dreigende sfeer, maar ik laat mij niet overhalen het wel te doen.’ Toch zijn vastgoed- en ondernemingsrecht niet de rechtsgebieden waarin de meeste bedreigingen plaatsvinden. 57,5 Procent van de bedreigingen komt voor in de familiepraktijk. Net zoals in 2016. 30,5 Procent komt

op het bordje van de vastgoedpraktijk en 9,5 procent in de ondernemingspraktijk.

JURIDISCH VUILNIS

Aangifte wordt er niet vaak gedaan vanuit het notariaat. Slechts 8 procent deed dit. In 2016 was dit nog 10 procent. Nobel heeft hier wel een verklaring voor: ‘Ik heb een positief beeld van de politie, maar hierop zijn ze gewoon niet ingericht.’ Hij vervolgt: ‘Ik krijg vaak moeilijke boedelafwikkelingen toegewezen, maar word eigenlijk aan mijn lot overgelaten. Ook de kantonrechter kan niet altijd snel schakelen. Dit verschilt overigens erg per rechtbank. Maar zo’n boedelafwikkeling is gewoon vrij eenzaam.’ Rechtzoekenden krijgen in Nederland vrij veel aandacht en kunnen gemakkelijk een klacht indienen, ook tegen een notaris. Een van de meest gemaakte opmerkingen in het KNB-onderzoek naar bedreiging en geweld is dan ook het gemak waarmee klanten notarissen aan kunnen klagen. Nobel ziet dat ook: ‘Een winkeldief is bij wijze van spreken in 8 minuten veroordeeld, maar in het geval van een klacht tegen een notaris wordt zeer uitgebreid geprocedeerd. Klanten kunnen voor 50 euro een zaak beginnen, waar ik vervolgens alles bij elkaar twee weken zoet mee ben qua voorbereiding en het bijwonen van een zitting. Twee weken!

Dat moet echt anders. Zo’n 80 procent van de klachten is niet terecht, dat zegt toch genoeg? Ik haal juridisch vuilnis op, dan wil ik niet ook nog een prullenbak over mijn hoofd krijgen.’ Rechter Twan Bennenbroek begrijpt de opmerking van Nobel, maar ziet geen redenen de drempels in civiele zaken hoger te maken. ‘Het civiele recht is toegankelijk voor iedereen. De drempels – het griffierecht en de kosten – zijn volgens sommigen nu al te hoog.’ Voor tuchtklachten tegen notarissen verwijst hij naar de kamers voor het notariaat. Die laten weten geen behoefte te hebben om een reactie te geven op de opmerking van Nobel.

MEISJESNAAM

Een andere veelgemaakte opmerking in het onderzoek is het anoniem willen melden van een verdachte transactie bij de Financial Intelligence Unit (FIU). Zowel Marres als Stigter maken zich daar hard voor. Marres: ‘Onze poortwachtersfunctie wordt steeds groter. Straks met het UBO-register neemt dat nog meer toe. Ik vind echt dat je daarom anoniem moet kunnen melden. Je wilt toch niet opeens met je naam in een straf dossier voorkomen?’

‘Er ontstaat dan weleens een dreigende sfeer, maar ik laat mij niet overhalen’

Stigter is het daarmee eens: ‘Zo’n melding doen, kost überhaupt al een halve dag. Je moet zo veel meesturen. Maar dus ook je identiteitsbewijs. Al je gegevens liggen daar en wie zegt dat mijn gegevens daar veilig zijn? Het zou niet de eerste keer zijn dat gegevens worden gelekt.’ Om werk en privé gescheiden te houden, werkt Stigter onder haar meisjesnaam. ‘Mijn gezin heet anders. Die hou ik er graag buiten.’ Anita van Dis van het Openbaar Ministerie (OM) vindt het zeer ernstig wanneer beroeps-groepen zich bedreigd voelen door criminelen. ‘Iedereen moet zich in onze maatschappij veilig kunnen voelen, zeker bij het uitvoeren van een wettelijke taak. De ongebruikelijke transacties die gemeld worden door notarissen kunnen op een gegeven moment als verdacht worden gemeld aan de opsporing. Voor ons is het dus belangrijk dat de notaris zich beschermd weet bij het voldoen aan die verplichting.’

BEWIJSKRACHT

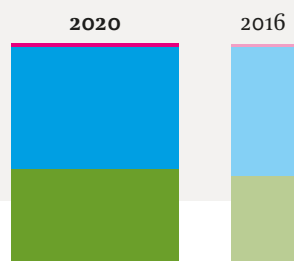
De bedoeling van het OM is dat het meldproces zo effectief mogelijk is. Op grond van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) komen verdachte transacties ter beschikking aan de opsporing bij een strafbaar feit. Van Dis: ‘Het OM is verantwoordelijk voor het opsporingsproces. Voor ons is het van belang dat die verdachte transacties rechtmatig tot stand zijn gekomen en dat ze bruikbaar zijn in het kader van de opsporing. Transparantie is daarbij een belangrijke factor.

Zo zal de verdediging de start van een onderzoek moeten kunnen toetsen. Kan het OM dat niet voldoende borgen, dan kan de informatie minder bewijskracht hebben. In die zin is het dus van belang te weten wie de melding heeft gedaan en in welke hoedanigheid.’ Het OM werkt momenteel aan een instructie voor opsporingsonderzoeken waarin mede het veiligheidsoogpunt een rol speelt. Zo worden op grond van die instructie officieren van justitie uitdrukkelijk verzocht bij het gebruik van verdachte transacties er zo veel mogelijk op toe te zien dat het hoofd van FIU-Nederland in eerste instantie degene is die in een strafrechtelijk onderzoek moet verklaren waarom een transactie verdacht is en niet een meldplichtige instelling. Van Dis: ‘Instellingen melden ongebruikelijke transacties, het hoofd van de FIU-Nederland kan een ongebruikelijke transactie vervolgens verdacht verklaren. Daarmee verandert de zichtbaarheid van de meldplichtige instelling, maar helemaal buiten beeld gaat op grond van huidige wetgeving en transparantievereisten niet lukken.’

DIENSTWEIGEREN

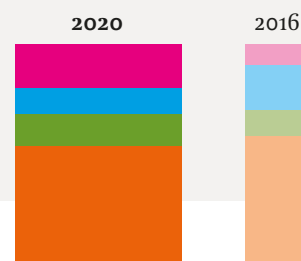
De meeste dreigingen komen nog altijd voort uit frustratie. Dit is in 34 procent van de gevallen zo. Ook wordt vaak geprobeerd om (kandidaat-)notarissen te beïnvloeden (23 procent) en is er onvrede over de verrichte werkzaamheden (19,5 procent). In bijna 10 procent van de gevallen gaat het om ontevredenheid over de declaratie.

Opvallend is dat het aantal dreigingen vanwege dienstweigeren flink omhoog is gegaan vergeleken met 2016. Toen ging het nog om 5 procent van de dreigingen, nu om 7,5 procent. Marres: ‘Ik heb wel het gevoel dat het aantal dreigingen in het ondernemingsrecht toeneemt. Door de Wwft doen we steeds meer cliëntenonderzoek en zijn we strenger. Ondernemers zeggen soms tegen mij: wat gaat jou dat allemaal aan? Al die controles kunnen dus best voor irritatie zorgen als het gaat om een simpele bv.’ Als het aan Stigter ligt, komt er in de beroepsopleiding meer aandacht voor de Wwft en de gevolgen daarvan, zoals bedreigingen. ‘De risico’s mogen wel wat duidelijker worden voordat je het een keer meemaakt in de praktijk. Notarissen zijn ook geen advocaten. Niet iedereen is zo assertief. Wij willen mensen helpen, verbindend zijn. Maar tijden veranderen, Potentiële criminelen liggen op de loer.’ Ze zucht: ‘We moeten ons realiseren dat we een stootkussen zijn.’ ■

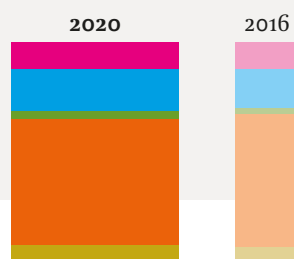
Heeft u de indruk dat bedreiging en (verbaal) geweld tegen (kandidaat-)notarissen is toegenomen in de afgelopen vijf jaar?

- (Sterk) afgenomen (4-5)	1,5 %	1,0 %
- Gelijk gebleven (3)	55,5 %	58,5 %
- (Sterk) toegenomen (2-1)	43,0 %	40,5 %

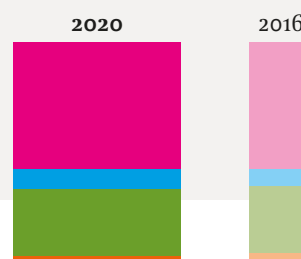
Bent u in uw functie als (kandidaat-)notaris weleens slachtoffer geweest van dreiging en/of geweld?

- Ja, de laatste keer was in 2019/2020	20,0 %	9,5 %
- Ja, de laatste keer was tussen 2016 en 2019	12,0 %	20,5 %
- Ja, de laatste keer was voor 2016	14,5 %	12,0 %
- Nee	53,5 %	58,0 %

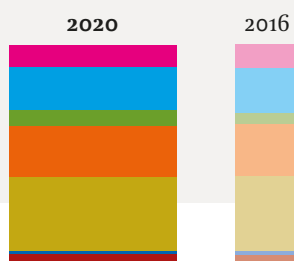
Om wat voor bedreiging/geweld ging het?

- Schriftelijk geweld, per post	12,0 %	12,0 %
- Schriftelijk geweld, per e-mail	19,0 %	18,0 %
- Schriftelijk geweld, via social media	4,0 %	2,5 %
- Verbaal geweld	57,0 %	60,5 %
- Fysiek geweld	7,5 %	6,5 %
- Seksueel geweld	0,5 %	0,5 %

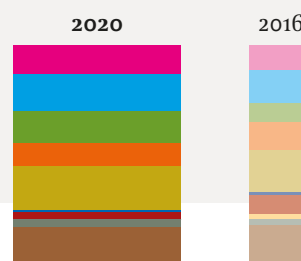
Op welk rechtsgebied had de zaak voornamelijk betrekking?

- Familiepraktijk	57,5 %	57,5 %
- Ondernemingspraktijk	9,5 %	8,0 %
- Vastgoedpraktijk	30,5 %	30,5 %
- Anders	2,5 %	4,0 %

Wat was de reden van de dreiging en/of het (verbaal) geweld?

- Ontevredenheid over de declaratie	10,0 %	10,5 %
- Ontevredenheid over de verrichte werkzaamheden of het resultaat	19,5 %	20,5 %
- Dienstweigering	7,5 %	5,0 %
- Poging om u te beïnvloeden	23,0 %	23,5 %
- Frustratie bij de (eventuele) wederpartij of cliënt	34,0 %	34,5 %
- Onbekend	1,0 %	1,5 %
- Anders	5,0 %	4,5 %

Wat waren de gevolgen van de dreiging en/of het geweld?

- Ik heb slaapproblemen gekregen	13,0 %	11,0 %
- Ik ben angstiger	17,0 %	15,5 %
- Ik ben prikkelbaarder	14,5 %	8,5 %
- Ik ben strijdbaarder	10,5 %	13,0 %
- Ik ben selectiever in de zaken die ik aanneem	20,0 %	19,0 %
- Ik heb geen inlooppreekuur meer	1,0 %	1,0 %
- Kantoor is beter beveiligd	3,5 %	9,0 %
- Ik heb een training gevolgd	0,0 %	2,0 %
- Ik ben minder gaan werken	3,5 %	3,0 %
- Anders	17,0 %	18,0 %